

Dies de festa

En arribar els dies de festa el poble canviava la cara per a mostrar l'alegria i el goig. Els seus habitants començaven a preparar la indumentària festiva. Les xiques, airejaven els seus guardapeus i basquinyes de seda amb ordit de:

- xarmelot, teixit de seda, gruixuda i premsada que fa aparences i aigües com el moaré.
- Lampàs, tela llaurada sobre sederia de fons de setí en el que ressalta el dibuix, obtingut combinant trames de distints colors. Semblant al domàs.
- Moaré, tela forta que forma aigües, moaré. Es produïxen reflexos per que part d'ella està xafada.
- Brocatell, teixit amb ordit de seda o cotó i trama de lli, seda, cotó o cànem semblant al brocat que quedaran ocultades pel relleu que presenten els motius florals que, treballats en un altre color, sobreix amb més força.

I més escassament,

- Espolí, llançadora xicoteta en la que s'enrotlla el fil de la trama, per a elaborar un teixit espolinat. Esta tela té una trama de fons i una altra de colors i motius cridaners, formant flors escampades.

Els gipons de màniga curta o llarga també estaven elaborats en la seua majoria sobre teixits de seda com:

- Domàs, teixits de seda, pura o barrejada, obtinguda per la combinació de fils de diferent grossor formant dibuix.
- Ras, teixit de seda, cotó, lli o raió, combinat amb altres teixits origina el brocatell, el domàs, etc. Un dels lligaments bàsics.
- Sarga, tela que el seu teixit forma línies diagonals.

Els complements sentaven la seua base en:

Davantals que servien per a ornamentar vestits de mudar i podien trobar-se de grandàries i formes diferents, quadrats, rectangulars, ovalats i adornats amb randes, galons i brodats. De colors variats i quasi mai a joc amb el mocador de coll. Els teixits emprats solien ser, fil, seda o cotó fi.

Mocadors de coll també anomenat de pit o mantonet. Estava elaborat amb teixits suaus com la seda, tafetà, tul, fil, etc. Solien ser quadrats, però alguns eren triangulars o de tres pics, probablement a resultes de partir herències.

Gasa, teixit fi i vaporós si és de seda. Lustre, teixit de seda vistós amb or o plata similar a l'alpaca.

Mussolina, teixit de seda, llana o cotó, lleuger i fi, generalment transparent, encara què pot ser brocat o

llaurat. El seu origen va ser mesopotàmic, de Mossul. Importat posteriorment d'Índia, resultava un teixit car. A pesar de tot això en 1770 es va posar de moda a Espanya. El seu ús excessiu, textura i preu van provocar que es dictara una pragmàtica prohibint-la, revocada en 1785 per Jovellanos.

Tafetà, lligament base i simple de contextura molt tancada, ja que cada punt de lligadura es toca amb els altres per tots els costats. Teixit llis de cotó, llana, seda, etc o d'ordit i trames barrejades però similars. De textura fina i plana. -Organdí, teixit de cotó amb lligament de tafetà que porta un aprest especial, resistent a la llavada, i és dur i transparent.

-Setí, teixit de seda de ras. Presenta una cara lluenta i un revés mat.

Mantons, predominaven els de seda o de domàs amb flocs per les vores i en colors grocs, verds, cruets, marrons, etc... anomenats "de Manila"

Mantellina. Era utilitzada per les dones per cobrir-se el cap i part de la cara en actes religiosos. Estava elaborada amb mussolines, seda, llana, tul, o baieta. Algunes d'elles, anaven ornamentades amb brodats i boletes o canutets d'atzabeja, amb randes d'encaix en les vores.

Estaven fetes de diferents formes:

- * rectangular (de tovalla)
- * allargada amb una part recta i l'altra corvada (dengue)
- * semicircular (mitja lluna)
- * centre rectangular o amb forma d'ull, envoltat d'encaix (tern)

Els homes penjaven els saragüells, i trauen els calçons curts i els jupetins i jupes de seda per cobrir el cos i els braços. Estava confeccionada amb materials fresquets a l'estiu com el ras, la seda, la sarga, el cotó, i a l'hivern està elaborat amb llana o vellut. Anava creuada o botonada amb mançanetes de metall, os, o fusta folrada. Com a complement d'abric o en cerimònies l'home utilitza la capa. Era una peça llarga, que cobreixen el cos quasi fins els peus, amb molta amplària aconseguida per peces unides fins donar-li una forma circular. Si no s'arribava a formar un cercle, la peça s'anomenava mitja capa. Sobrepassada portava una peça que cobria els muscles fins el colze anomenada esclavina. Era confeccionada amb baieta i vellut generalment de colors obscurs o negre.

Es cobrien el cap amb:

- * mocador de cotó, seda
- * barretina
- * barret s'utilitza per cobrir el cap a l'hivern i en cerimònies, l'home utilitza barrets de diferents tipus.
- * cossiòl, de copa alta
- * rodina, de copa baixa i ala ampla i doblada
- * catite, de copa baixa i ala estreta
- * montera, amb casquet rodó i ala doblada
- * barretina, de forma cilíndrica ajustada al cap i doblada de costat.
- * còfia, xarxa de punt o tela per a arregar els cabells, rematada amb una tira d'arbossos.

Isabel Martí i Chulià

Grup de Danses Portitxol

Ver artículo original (221 lecturas)

